

Славко ГОРДИЋ

ОДМОР ОД ЕПОПЕЈЕ

Реч на отварању изложбе *»Трифковић на сцени«*
у оквиру 38. Стеријиног позорја

Ако логика и реторика пригодних подсећања подразумева и налаже паралелу и актуализацију, рекло би се да ћемо у нашем случају остати празних руку: доиста, може ли се икакав знак једнакости, или бар далеког сродства, ставити између шаловитих игара с певањем и срећним крајем Косте Трифковића и овог нашег времена драматичне збиље, трагичних ломова и неизвесног спасења? Између далеког француско-пруског рата, који за кратко узбуђује и завађа млаке и несталне маловарошане у познатом Трифковићевом *»драмату«*, и данашњих крвавих обрачуна српско-хрватских, српско-муслиманских и хрватско-муслиманских у градовима и селима до јуче заједничке, чинило нам се братске и недељиве домовине, у којој је, поред осталог, и позоришни живот имао умногоне јединствен дамар и календар, са Стеријиним позорјем као најлепшим својим празником.

Српски комедиограф, чију 150-годишњицу рођења обележавамо изложбом *»Трифковић на сцени«*, ипак нам је ближи и у овом часу актуелнији него што би се то по лапидарно наговештеној раздаљини могло наслутити. *»Танки вицкасти момак«*, како га је видео Лаза Костић, *»с оим овлашним, немарним, ципавим кораком, с оим поузданим, оштрим, с оим кобносветлуцавим погледом, с оим лепим, српским, озбиљним лицем, са кога је осмејак добре воље био кадар часком уклонити збиљу, те отворити нам широм дворе душевне му ширине«*, има шта да каже и нама данас у овом толико другачијем граду и свету, у околностима које, на први поглед, гасе жељу за сваком, па и позоришном игром и шалом. Само на први поглед, и само унеколико, јер управо у *»умној веселости«*, *»шаловитој збиљи«* и *»озбиљној шали«* Трифковићеве уметности, како је парадоксом и оксимороном обележава поменути песник, могућно је и данас, усудио бих се рећи *управо данас*, назрети драгоцен животни и творачки подстрек и мemento. Јер, и мимо примарно артистичких вредности и антиципација којима Трифковићева спенска инвенција, виртуозитет, хитрина и лепршавост, *»игра испред игре«* и *»игра у игри«* налазе одјека у савременом театру, његово осећање света и доживљај друштвене стварности бивају и те како сагласни са стањем

духа у овом нашем прекретном часу. Став дехероизације и fine ироније с којом наш практикант, подбележник, велики бележник, а потом и судски сенатор и градски фишкал Коста Трифковић доводи у питање патетику »припознатих народњака« оног времена допушта данас и једно ново, актуализујуће читање. »Одмор од епопеје« који је, по Винаверовој срећној речи, донео српској литератури и позоришту Бранислав Нушић, могао би се с подједнаким правом узети за ознаку целокупног дела нашег Новосађанина, »великог мајстора чисте сценске игре« (Миодраг Поповић). Саобразност тог дела с неким битним знацима овог времена посведочује и његово неусиљено уклапање у овогодишње Позорје, у коме, по речима селектора, као да заједнички именоватељ представља управо »превасходна употреба ироније као изражајног средства«, ироније према свету и према тексту.

Даровит и плодан, пишући брзо и лако, гдекоју своју игру Трифковић је, попут Марина Држића, »склопио у два седења«. Осим, приближно, двадесетпет незавршених, оставио је и десетак готових драмолета који већ дуже од једног века живе на толиким нашим сценама. Пре тачно стотину година, у једној од првих плавих књига Српске књижевне задруге, у којој су објављена четири Трифковићева »драматска списа«, читамо како су »још за живота Трифковићева готово сви његови драмати приказани на нашим главним позорницама у Београду, Новом Саду и Загребу. Одатле су се разнели по целом нашем народу, те нећемо претерати, ако кажемо да нема знатнијег српског места у коме нису Трифковићеве шаљиве игре приказане, било од позоришних било од дилетантских дружина. У овоме и јесте велика Трифковићева заслуга што је створио мали, али лепо српски репертоар«.

Дакако, столеће које нас раздваја од овог једноставног и тачног наказа Данила Живаљевића умногоме је увећало број и проширило мапу изведених представа. Организатори и аутори изложбе којој данас присуствујемо показују, путем више од три стотине експоната, како је Трифковић у периоду од 1890. до 1993. живео на сценама Српског народног позоришта, Народног позоришта, Савременог и Позоришта на Теразијама у Београду, и народних позоришта у Вршцу, Зајечару, Зрењанину, Крушевцу, Лесковцу, Нишу, Панчеву, Пироту, Сомбору, Сремској Митровици, Суботици, Ужицу и Шашу. Нема сумње, без Косте Трифковића би наша књижевна и позоришна прошлост и савременост била сиромашнија за један особан животни и уметнички интензитет, уколико би се, наравно, таква прошлост и савременост уопште дала и замислити.

26. мај 1993, Нови Сад.